

Františkovo slovo

č.145

Papež: Milosrdenství je opravdová forma poznání

Duch svatý dává svobodu a smělost hlásat Krista

Hlásání evangelia není žádný karneval

Papež: Naše víra je kotva v nebi

Papež František v Egyptě – 1. den

Papež František v Egyptě - 2. den

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Papež: Milosrdenství je opravdová forma poznání

Vatikán. Petrův nástupce komentoval evangelium (*Jan 20,19-31*), ve kterém zmrtvýchvstalý **Ježíš uděluje učedníkům Ducha svatého a pověřuje je, aby odpouštěli hříchy**. Papež František připomněl genezi titulu druhé neděle velikonoční dedikované Božímu milosrdenství a v samotném závěru svojí promluvy řekl:

*„Milosrdenství ve světle Paschy lze vnímat jako opravdovou formu poznání. A to je důležité: **milosrdenství je opravdová forma poznání**. Víme, že k poznání se dochází prostřednictvím různých forem. Poznává se skrze smysly, poznává se intuitivně, prostřednictvím rozumu a dalších forem. **Je však také možné dojít k poznání skrze prožitek milosrdenství, protože milosrdenství otevírá bránu mysli, aby bylo možno lépe chápat tajemství Boha i naší osobní existence**. Milosrdenství nám umožňuje pochopit, že násilí, zášť a pomsta nemají žádný smysl, a jejich první obětí je ten, kdo v sobě tyto pocity živí, protože tak přichází o svoji vlastní **důstojnost**. Milosrdenství otevírá také bránu srdce a umožňuje projevovat blízkost zejména těm, kdo jsou osamoceni a odsouváni na okraj, aby mohli pocítit, že jsou bratři, děti téhož Otce. Pomáhá rozpoznat ty, kdo potřebují útěchu, a umožňuje nacházet odpovídající slova povzbuzení. Drazí bratři a sestry, milosrdenství rozehrívá srdce, kterému umožňuje vnímat potřeby bratří sdílením a účastí. Milosrdenství vlastně zavazuje všechny, aby se stali nástroji spravedlnosti, smíření a pokoje. Nikdy nezapomínejme, že **milosrdenství je klíč k životu víry a konkrétní forma, kterou zviditelňujeme Ježíšovo vzkříšení**. **Maria, Matko Milosrdenství, pomoz nám věřit a radostně toto všechno žít.**“*

Kázání z Domu sv. Marty

24.4.2017

Duch svatý dává svobodu a smělost hlásat Krista

Vatikán. Nikdy nezapomenout, že **naše víra je konkrétní a odmítá kompromisy a idealizace** – kázal dnes papež František při ranní mši v kapli Domu sv. Marty, po velikonoční přestávce, za účasti rady devíti kardinálů, kteří přijeli do Vatikánu na třídní společné zasedání se Svatým otcem. Ve své homilii položil papež důraz na svobodu, kterou nám dává Duch svatý, abychom hlásali evangelium bez kompromisů a rigidity.

Petrův nástupce komentoval setkání Ježíše s Nikodémem (*Jan 3,1-8*) a svědectví, které vydali Petr a Jan po svém propuštění z vězení, kam je dala velerada, protože uzdravili chromého v Kristově jménu (*Sk 4,23-31*). „Ježíš – poznamenal papež – vysvětluje Nikodémovi laskavě a trpělivě, že je třeba se narodit znovu, z Ducha, a to znamená přejít z jedné mentality do jiné. Pochopit, co to znamená, lze na vyprávění ze Skutků apoštolů. Petr a Jan uzdravili chromého, a učitelé Zákona se snažili tuto veřejně známou událost nějak ututlat. Při výslechu odpovídali apoštolové jednoduše, a když jim bylo vyhrožováno, aby přestali hlásat Ježíšovo jméno, Petr odpověděl: »Je přece nemožné, abychom nemluvili o tom, co jsme viděli a slyšeli. Budeme mluvit dál...« (*srov. Sk 4,20*).

„Konkrétnost faktu, konkrétnost víry oponuje učitelům Zákona, kteří se snaží dojednat kompromis - řekl dále papež. Petr a Jan prokazují smělost Ducha a říkají pravdu otevřeně, odvážně a bez kompromisů. Tím hlavním je tu **konkrétnost víry**.“

„Někdy zapomínáme, že naše víra je konkrétní: Slovo se stalo tělem; nikoli ideou, nýbrž tělem. A když recitujeme Krédo, říkáme samé konkrétní věci: Věřím v Boha, který stvořil nebe i zemi, věřím v Ježíše Krista – narozeného – který zemřel... To vše jsou konkrétní

skutečnosti. Naše Krédo neříká: Věřím, že musím jednat takto a učinit tamto a že věci jsou kvůli tomu či onomu..., nikoli! Jsou to konkrétní skutečnosti. Konkrétnost víry vede ke smělosti, ke svědectví až mučednictví, jež odporuje kompromisům nebo idealizaci víry.“

Pro ony učitele - pokračoval papež - se Slovo nestalo tělem, nýbrž Zákonem. Podle nich je nutné konat to a to až potud, ne víc, dělat toto a nic jiného.

„Uvázli tak v racionalistické mentalitě, která však nevymizela spolu s nimi. V dějinách totiž církev mnohokrát zamítla racionalismus, osvícenství, ale potom nezdědka upadla do teologie typu »toto se může a toto se nemůže«, »odtud až potud« a zapomínala na sílu svobody Ducha, na **znovu zrození z Ducha, který dává svobodu, smělost hlásat zvěst, že Ježíš Kristus je Pán.**“

Prosme Pána – vyzval papež – o tuto zkušenost Ducha, který přichází a jde, nese nás vpřed a dává nám pomazání víry, pomazání konkrétnosti víry.

„Víte, vítr vane, kam chce; slyšíš, jak hučí, ale nevíš, odkud přichází a kam jde. Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha« (Jan 3,8). Slyší šum, sleduje vanutí, sleduje hlas Ducha, aniž by věděl, kde skončí. Zvolil si totiž konkrétnost víry a zrození v Duchu. Pán ať nám všem daruje tohoto velikonočního Ducha, abychom šli po cestách Ducha bez kompromisů, bez rigidity a ve svobodě hlásali Ježíše Krista tak, jak přišel, tedy v těle.“

Kázání z Domu sv. Marty

25.4.2017

Hlásání evangelia není žádný karneval

Vatikán. Evangelium je třeba hlásat pokorně a s důvěrou v Pána – kázal papež František při ranní mši v kapli Domu sv. Marty také dnes za účasti devítičlenné rady kardinálů, která tento týden jedná o reformě římské kurie. Bohoslužbu z dnešního svátku svatého Marka, zakladatele církve v Alexandrii, zahájil Svatý otec připomínkou tamější koptské církve a jejího patriarchy Teodora (Tawadrose) II., se kterým se setká za tři dny v Káhiře. „Obětují tuto mši za svého bratra, koptského alexandrijského patriarchu, papeže Teodora II. a prosím, aby Pán oběma našim církvím žehnal hojností Ducha svatého,“ řekl František na úvod.

Petrův nástupce ve své homilii komentoval dnešní evangelium (Mk 16,15-20), které líčí, jak Pán posílá svoje učedníky, a předeslal, že „evangelium se hlásá vždycky za pochodu, nikdy vsedě, vždycky na cestě. Je zapotřebí – dodal – **vycházet tam, kde Ježíš není znám anebo je pronásledován či znetvořován, a tam hlásat právě evangelium.**“

„**Vycházet za účelem zvěstování.** V tomto vycházení se odehrává a odvíjí život hlasatele. Pro kazatele neexistuje zabezpečení, životní pojistka. **Pokud kazatel hledá životní pojištění, není pravým hlasatelem evangelia, nevychází, zůstává na místě, v zajištěnosti.** Prvořadé je jít a hlásat evangelium, zvěstovat Ježíše Krista, což se děje vždycky za pochodu, cestou. Na cestě ve smyslu fyzickém i duchovním, na cestě utrpení. **Pomysleme jen, jak zvěstují evangelium mnozí nemocní, kteří obětují svoje bolesti za církev, za křesťany, ale vždycky přitom vycházejí ze sebe.**“

„Jaký je styl tohoto hlásání? - ptal se dále papež a odpověděl: „Svatý Petr, který byl Markovým učitelem, popisuje tento styl velice jasně. Evangelium je třeba hlásat v pokoře, protože Boží Syn se pokořil a zmařil. Toto je Boží styl a žádný jiný. Hlásání evangelia není žádný karneval, žádná oslava, což je jinak hezká věc. Evangelium nemůže být zvěstováno lidskou mocí, nemůže být hlásáno v duchu šplhání a kariérního vzestupu. To není evangelium. Všichni jsou povoláni »opásat se ve vzájemném styku pokorou, neboť Bůh se staví proti pyšným, ale dává milost pokorným«,“ řekl Petrův nástupce s odkazem na první liturgické čtení (1 Petr 5, 5b-14).

„Proč je důležitá tato pokora? Protože **přinášíme zvěst o pokoření, o slávě skrze pokoření**. Zvěst evangelia je vystavena pokušení, a to pokušení moci, pokušení domýšlivosti, pokušení mondénnosti. Existuje toliké zesvětštění, které nás nutká, abychom kázali a deklamovali. Kázáním však není ředěné evangelium postrádající sílu, evangelium bez ukřižovaného a vzkříšeného Krista! Proto říká Petr: »Budte střízliví a bděte, protože váš protivník ďábel jako řvoucí lev obchází a hledá, koho by mohl zhltnout. Postavte se proti němu, silní vírou. Víte přece, že vaši bratři po celém světě musejí také tak trpět« (1 Petr 5,8-9). Pokud je evangelium pravé, je vystaveno pokušení.“

Pokud křesťan říká, že hlásá evangelium slovem či svědectvím – poznamenal dále František – ale nikdy není pokoušen, pak to znamená, že „ďáblu nedělá starosti. Pokud však ďáblu nevadíme, tak hlásáme něco, co je k ničemu. V opravdovém kázání je tedy vždycky něco z pokušení a protivenství. A právě, **»když snesete utrpení, Bůh, dárce veškeré milosti... vás zdokonalí, utuží, utvrdí a upevní«, protože to Ježíš přislíbil**, když posílal apoštoly.

„Pán nás potěší a daruje nám sílu, abychom šli dál, protože On jedná spolu s námi, pokud jsme věrní evangelní zvěsti a vycházíme ze sebe, abychom kázali ukřižovaného Krista, pohoršení a bláznovství, a pokud to děláme pokorně, s opravdovou pokorou. Kéž nám všem jakožto pokřtěným daruje Pán tuto milost vydat se cestou evangelizace s pokorou a s důvěrou v Něho samého a zvěstovat pravé evangelium: »Slovo se stalo tělem«. Boží Slovo se stalo tělem. A to je bláznovství, pohoršení. **Čiňme to však s vědomím, že Pán je po našem boku, působí spolu s námi potvrzuje naše konání.**“

26.4.2017

Papež: Naše víra je kotva v nebi

Vatikán. Dnes ráno přišlo na Svatopetrské náměstí přibližně 30 tisíc lidí, aby se setkali s Petrovým nástupcem a vyslechli si jeho katechezi. Na úvod generální audiece byla přečtena závěrečná pasáž Matoušova evangelia (Mt 28,16.18-20), ve které **Zmrtvýchvstalý Ježíš prohlašuje, že Mu je dána veškerá moc na nebi i na zemi; pověřuje učedníky**, aby získávali všechny národy a křtili je, a na konec jim dává příslib, že bude s nimi až do konce světa. Právě tento Spasitelův příslib, který dává naději, byl tématem promluvy papeže Františka, který v závěru svojí katecheze řekl:

„**Jedním z křesťanských symbolů naděje, který mám ve velké oblibě, je nikoli náhodou kotva.** Vyjadřuje, že naše naděje není neurčitá a netřeba ji zaměňovat za vrtkavý pocit někoho, kdo chce žádostivě vylepšovat věci tohoto světa silou vlastní vůle. Křesťanská naděje má totiž svůj kořen nikoli v přitažlivosti toho, co bude, nýbrž v jistotě toho, co nám přislíbil a uskutečnil Bůh v Ježíši Kristu. Jestliže nás ujišťuje, že nás nikdy neopustí, jestliže **každé povolání začíná pokynem „následuj mne“ a ujištěním, že zůstane vždycky s námi, čeho se tedy obávat?** S tímto příslibem mohou jít křesťané kamkoli. Také na cestách raněným světem, kde se nic nedaří, nadále doufáme, jak říká Žalm: »I kdybych šel temnotou rokle, nezaleknu se zla, vždyť ty jsi se mnou« (Žl 23,4). Právě tam, kde se šíří temnota, je třeba nést rozžaté světlo. Vraťme se ke kotvě. Naše víra je kotva v nebi. **Náš život je zakotven v nebi. Co máme dělat? Držet se provazu, je stále tam. Jdeme vpřed,** protože máme jistotu, že náš život kotví v nebi, u onoho břehu, kde spočineme. Jistě, pokud bychom důvěřovali pouze svým vlastním silám, budeme mít důvod cítit se zklamáni a zdeptáni, protože svět nezřídka vzdoruje zákonům lásky. Častokrát má raději zákony sobectví. Jestliže v nás však přežije jistota, že nás Bůh neopouští a něžně miluje nás i tento svět, pak se perspektiva ihned mění. Homo viator spe erectus – **Naděje napřimuje poutníka, říkali předkové.** Ježíšův příslib »Já jsem s vámi« nás cestou drží na nohou, vzprímené, s nadějí a v důvěře, že dobrý Bůh již pracuje na uskutečnění toho, co se jeví lidsky jako nemožné, protože kotva tkví v nebeském břehu. Svatý věřící Boží lid je lidem, který je na nohou – homo viator – a kráčí zpřímá – erectus – v naději. Ať už jde kamkoli, ví, že Boží láska jej předchází, žádná část světa neunikne

Papež František v Egyptě – 1. den

Káhira. 1. „Dialog jako autentický výraz lidství není strategií realizace nějakých druhořadých cílů, nýbrž cestou pravdy“, řekl papež na mírové konferenci, pořádané islámskou univerzitou Al-Azhar.

2. „Od velkých národů nelze málo očekávat“, prohlásil římský biskup v promluvě k představitelům egyptských institucí.

3. První den návštěvy uzavřelo setkání s koptským pravoslavným patriarchou Teodorem II. (Tawadros) v jeho sídle a ekumenická modlitba v nedalekém kostele sv. Petra.

Papež František se vydal na svou 18. zahraniční apoštolskou cestu. Dvoudenní návštěva Egypta se nese ve znamení Ježíšova velikonočního pozdravu „Pokoj vám“ – jak zdůrazňuje dvojí opakování tohoto slova v mottu návštěvy. Dnešní setkání se dotýkala všech palčivých témat blízkovýchodní současnosti: setkání s prezidentem Al-Sisim otvírá téma bezpečnosti a práv křesťanů, s imámem univerzity Al-Azhar Al Tajíbem otázku zneužívání Božího jména k ospravedlnění násilí a terorismu a s koptským pravoslavným patriarchou Teodorem II. stále bližšího pocitu sounáležitosti, spláceného cenou „ekumenismu krve“. Zítřejší den pak bude plně věnován katolické komunitě.

Petrův nástupce opustil Vatikán krátce po desáté hodině dopoledne. Dvatisíce tři sta padesát kilometrů, dělicích Řím a Káhiru, překonal na palubě speciálu společnosti Alitalia. Na mezinárodním letišti egyptského hlavního města přivítal Svatého otce apoštolský nuncius, arcibiskup Bruno Musarò, a ministr delegovaný prezidentem republiky. Oficiální uvítací ceremonie proběhla až před prezidentským palácem. (Kromě zmíněného nuncia doprovází papeže během celé návštěvy také koptský katolický patriarcha Alexandrie, Ibrahim Isaac Sedrak, který je zároveň hlavou katolické hierarchie v Egyptě, dále biskup Luxoru, Emmanuel Bishay, a sekretář apoštolské nunciatury, P. Jan Thoma Limchua).

„Hlavní dopravní tepna vedoucí z káhirského mezinárodního letiště do centra této metropole s více než deseti miliony obyvatel, je doslova vytapetována plakáty s logem papežské návštěvy: „Papež míru v mírovém Egyptě“, heslo, které souzní s přáním Egyptanů, kteří pociťují naléhavou nutnost vrátit se k normalitě, jak po ekonomické stránce, tak po mezinárodní. Atmosféru naděje spojenou s papežskou návštěvou potvrzuje také zpráva, že při sobotní ranní mši na stadionu vojenského letectva, který pojme zhruba 20 tisíc lidí, se shromáždí téměř všichni protagonisté této cesty. Kromě malé katolické komunity také mnoho pravoslavných koptů a křesťanů z dalších církví, ale rovněž muslimové.“ - referuje z Káhiry náš zpravodaj, **Stefano Leszczynski**.

Ihned z letiště zamířil papežský konvoj do prezidentského paláce v severovýchodní káhirské čtvrti Heliopolis, který je jedním ze tří rezidencí vyhrazených nejvyššímu představiteli egyptské republiky. Palác vznikl v roce 1910 jako hotel postavený v poušti. Belgický architekt Ernest Jaspas při jeho stavbě dal volný průchod svým fantaziím a vytvořil podivuhodnou srostlici různých architektonických stylů od arabského po neoklasicistní. V 70. letech se stal centrem federální vlády a bývá proto označován také za Palác Federace.

Prezident Abdel-Fattah Al-Sisi (foto) nastoupil do čela státu po krvavém převratu, který svrhnul v roce 2013 Mohameda Morsího. Mnozí s ním pojí naděje na reformu islámského učení, po níž volal ihned po svém nástupu do úřadu. Hovoří **P. Andrzej Majewski**, programový ředitel Vatikánského rozhlasu, který je v papežském doprovodu:

„Rozhovor se prodloužil. Původně byl plánován na 15 minut, ale nakonec trval značně déle, takže jsme nabrali jisté zpoždění. Svatý otec v rozhovoru s prezidentem připomněl mimo jiné jeho návštěvu ve Vatikánu a vyjádřil naději, že Egypt a Svatý stolec se budou skutečně společně zasazovat o mír. Atmosféra je velmi dobrá. Papežskou pouť doprovázejí rozsáhlá bezpečnostní opatření. Všechny ulice, kterými jezdí papež, jsou uzavřené. Přejezdy jsou velmi rychle. Podél ulic nejsou žádní lidé a je vidět mnoho policistů a vojáků. František je strážně velmi bedlivě.“

ad 1. Po soukromé schůzce s egyptským prezidentem se papež odebral do sídla nejstarší islámské univerzity Al-Azhar, v doslovném překladu „Nádherné“. Byla vybudována v roce 969, tedy krátce po založení Káhiry, a dodnes si uchovává pověst nejvýznamnější instituce sunnitského myšlení, vzdělání a práva. Téměř 300 tisíc zapsaných studentů si dnes kromě výlučně teologických a právních disciplín může volit také jiné moderní obory (od humanitních přes lékařské po ekomické), přičemž ženám je vstup povolen od roku 1962.

Současným rektorem univerzity a vrchním imámem stejnojmenné mešity je Ahmad al-Tajíb (1946), významný odborník na poli sunnitského práva. Během sedmi let svého úřadu, ale také předešlé akademické kariéry prosazuje tradiční islám v kombinaci s moderními principy a zároveň otevřeně vystupuje proti islamistickým hnutím, včetně samozvaného Islámského státu. Al-Tajíb vloni navštívil papeže Františka ve Vatikánu jako vůbec první rektor své instituce a nyní jej, spolu s dalšími křesťanskými představiteli, pozval na Mezinárodní mírovou konferenci, která začala v kongresovém středisku Al-Azhar již ve čtvrtek.

Před římským biskupem na ní mimo jiné promluvili konstantinopolský ekumenický patriarcha Bartoloměj I., primas řecko-pravoslavné církve v Alexandrii a celé Africe, Theodoros, a chaldejský patriarcha Louis Raphael I. Sako. Shodně poukázali na nutnost spolupráce a opozice vůči mezinárodnímu terorismu. „Svou přítomností protiřečíme alespoň jednomu předsudku – a sice tvrzení, že islám se shoduje s terorismem, protože terorismu je cizí jakékoli náboženství“, prohlásil patriarcha Bartoloměj. Obdobné tóny zazněly z

proslovu **Ahmada al-Tajíba**, který po krátkém soukromém setkání s papežem Františkem zahájil dnešní odpolední program konference.

„Především potřebujeme náboženství osvobodit od falešných konceptů, nedorozumění, zanedbání a klamně religiozity, která se na něj přivěsila. Tato zla totiž vyvolávají konflikty, šíří nenávist a podněcují násilí. Nesmíme náboženství přisuzovat odpovědnost za zločiny malé skupiny jeho následovníků – kupříkladu islám není teroristickým náboženstvím kvůli skupině, která ledabyly manipuluje s jeho texty a neznale je dezinterpretuje. Bohužel se jí k tomu dostává financí, zbraní a výcviku.“

Stejně tak nelze mluvit o terorismu v případě křížových výprav, židovské okupace Palestiny, svržení americké atomové bomby na Hirošimu a Nagasaki, či dvou světových válek v Evropě, dodal al-Tajíb. Vrchní imám Al-Azhar pak vysoce ocenil papeže Františka za podporu pravdy a obranu islámu před nařčením z násilí a terorismu a potvrdil snahu své instituce o společné soužití, obnovení dialogu, obranu každé víry a úctu k ní. Přítomné náboženské představitelé vyzval ke spojenému odporu proti „teoriím o střetu civilizací a konci dějin“ a jako protílék na panující filosofii „touhy a rozkoše“ navrhl opětovné nastolení bázně Boží.

Papež František své obsáhlé vystoupení na mírové konferenci uvořil exkurzem do starobylých dějin Egypta, který nazval „zemí civilizace a zemí smluv“, v jejichž základech stály vědecké badání a hodnota vzdělání. Tyto položky jsou rovněž nezbytné vzhledem k budoucnosti, protože míru se nedosáhne bez adekvátní výchovy mladých generací.

„A dnešní mládeži se nedostane odpovídající výchovy, pokud formace, která je jí nabízena, nebude přesně odpovídat přirozenosti člověka, otevřené a vztahové bytosti. Výchova se totiž stává životní moudrostí, je-li schopna vydobýt z člověka to nejlepší v kontaktu s Tím, který

jej přesahuje, a s tím, co jej obklopuje, a zformovat identitu, která nebude zhroucená do sebe."

Tato moudrost připravuje budoucnost, která netíhne k nadvládě, ale zaměřuje se na druhého jako na doplňující součást sebe sama; v přítomnosti se snaží objevovat příležitosti ke sdílení; z minulosti se dovede naučit, že ze zla plyne pouze zlo a z násilí pouze násilí, pokračoval římský biskup. Budoucnost všech závisí také na setkání mezi náboženstvími a kulturami, dodal.

„Dialogu mohou napomoci tři zásadní ukazatele, pokud jsou dobře propojeny: povinnost identity, odvaha vůči jinakosti a upřímné úmysly. Povinnost identity proto, že opravdový dialog nelze stavět na obojakosti anebo na obětování dobra podle libosti toho druhého; odvaha vůči jinakosti proto, že ten, kdo se ode mne kulturně či nábožensky liší, nemá být viděn, ani traktován jako nepřítel, nýbrž přijat jako druh na cestě, v ryzím přesvědčení, že dobro každého spočívá v dobru všech; upřímné úmysly proto, že dialog jako autentický výraz lidství není strategií realizace nějakých druhořadých cílů, nýbrž cestou pravdy, která si zaslouží, abychom se po ní trpělivě ubírali s cílem proměnit soupeření ve spolupráci."

Výchova a dialog tak vedou k k civilizaci setkání, jejíž jedinou alternativou je necivilizovaná střetu. Na paličskou logiku zla je nutné odpovídat trpělivým růstem v dobru, uzavřel papež a přešel k náboženskému hledisku egyptských dějin, které vyložil na symbolu „Hory Smlouvy“.

"Sinaj nám především připomíná, že autentická pozemská smlouva nemůže odhlížet od Nebe, že se lidstvo nemůže domluvit na setkání v pokoji a vyloučit Boha z horizontu, a tím méně smí vystoupit na horu a zmocnit se Boha (srov. Ex 19,12). Je to aktuální poselství tváří v tvář nynějšímu nebezpečnému paradoxu, ve kterém se na jedné straně vykazuje náboženství do soukromé sféry, aniž by bylo uznáváno jako konstitutivní dimenze lidské bytosti a společnosti, a na druhé straně se bez náležitého rozlišování směšuje náboženská a politická sféra."

Papež poukázal zejména na Desatero, vyhlášené na hoře Sinaj, jehož jádrem je přikázání „nezabiješ“ (Ex 20,13) dané lidem a národům všech dob. K uskutečnění tohoto imperativu jsou zejména dnes povolána všechna náboženství, zdůraznil. I když naléhavě potřebujeme Absolutno, je nevyhnutelné vystříhat se každé absolutizace, která by ospravedlňovala jakoukoli formu násilí. Násilí je totiž popřením každého autentického náboženství.

"Jakožto zodpovědní náboženští představitelé jsme tedy povoláni demaskovat násilí, které se halí do zdánlivé posvátnosti a apeluje spíše na absolutizaci sobectví nežli na otevřenost vůči Absolutnu. Jsme povinni poukazovat na porušování lidské důstojnosti a lidských práv, vynášet na světlo pokusy o ospravedlňování každé formy nenávisti ve jménu náboženství a odmítat je jako idolatrické falšování Boha: Jeho jméno je Svatý, On je Bohem pokoje, Bůh salam. Proto je pouze pokoj svatý a žádné násilí nesmí být šířeno ve jménu Božím, protože by profanovalo Jeho jméno."

Náboženství není povoláno jenom k demaskování zla, pokračoval papež, nýbrž má zároveň prosazovat pokoj. Jako křesťané „se však nemůžeme obracet v modlitbě k Bohu, Otci všech, jestliže se odmítáme chovat bratrsky k některým lidem, stvořeným podle Božího obrazu“, upozornil.

"Zvyšovat hlas a sahat po zbraních ve snaze se bránit není k ničemu, či poslouží jen málo. Dnes potřebujeme tvůrce pokoje, nikoli provokatéry konfliktů, hasiče a nikoli žháře, hlasatele smíření a nikoli dražebníky zmaru. Se znepokojením přihlížíme skutečnosti, že zatímco se na jedné straně vzdalujeme realitě národů ve jménu cílů, které na nikoho neberou ohled, vystávají na druhé straně jako reakce demagogické populismy, jež zajisté nepomohou upevnit pokoj a stabilitu. Žádné podněcování k násilí nezaručí mír a každá jednostranná akce, která nezapočne konstruktivní a sdílené procesy, je ve skutečnosti příspěvkem pro stoupence radikalismů a násilí."

Základem pro zamezení konfliktů a vytváření pokoje je snaha odstranit situace bídy a vykořisťování, v nichž extremismy nejsnadněji zapouštějí kořeny, a zastavit příliv peněz a zbraní těm, kteří rozněčují násilí, obrátil se papež na zodpovědné představitele států, institucí a informací.

"Je nutné znemožnit proliferaci zbraní, které – pokud jsou vyráběny a prodávány – budou dříve či později použity. Jedině budou-li zprůhledněny nekalé manévry živící rakovinu války, bude možné předejít jejím reálným příčinám.

Řekl papež František na mírové konferenci, organizované islámskou univerzitou Al-Azhar.

PLNÉ ZNĚNÍ PAPEŽOVY PROMLUVY na Mezinárodní mírové konferenci je [ZDE](#).

ad 2. Z místa konání Mezinárodní mírové konference se papež vydal v uzavřeném voze do 4 km vzdáleného hotelu Al-Masah, luxusního hotelového komplexu, který spravuje egyptské ministerstvo obrany. Tady se v jednom ze sálů konalo setkání s osmi sty představiteli státních a občanských institucí a diplomatickým sborem. Papež František ve své promluvě označil Egypt za „starobylou zemi s ušlechtilou civilizací“, „mnohokrát zmiňovanou v Písmu svatém“, ve které „nalezla útočiště Svatá rodina: Ježíš, Maria a Josef“. Ocenil nynější pohostinnost Egypta ve vztahu k uprchlíkům z několika zemí (Súdánu, Eritreje, Sýrie a Iráku) a snahu o jejich integraci.

„Egypt v důsledku svých dějin a výjimečné zeměpisné polohy má nezastupitelnou roli na Blízkém východě a v kontextu zemí, které usilují o řešení akutních a složitých problémů, jimž je nyní nezbytné čelit, aby se předešlo ještě většímu násilí. Mám na mysli ono slepé a nelidské násilí způsobené různými faktory: tupou žádostivostí moci, obchodem se zbraněmi, vážnými sociálními problémy a náboženským extremismem, který zneužívá svaté jméno Boha k páchání neslýchaného krveprolití a bezpráví.“

Papež dále vyslovil uznání na adresu těch, kdo „v posledních letech položili život při ochraně svojí vlasti: mladým, členům ozbrojených sil a policie, koptským občanům a všem neznámým, kteří padli v důsledku teroristických akcí.“

„Vzhledem k delikátnosti a složitosti světové scény, která připomíná to, co jsem nazval »rozkouskovaná válka«, je třeba stvrdit, že nelze vytvořit civilizaci bez odmítnutí každé ideologie zla a násilí či extremistické interpretace, která chce zničit druhého a anulovat různosti manipulováním a urážením svatého Božího jména. [...] Všichni máme povinnost učít nové generace, že Bůh, Stvořitel nebe a země, nepotřebuje být chráněn lidmi, spíše je Tím, kdo lidi chrání; On svým dětem nikdy nepřeje smrt, nýbrž život a štěstí; On nemůže žádat, ani ospravedlňovat násilí, naopak, oškliví si ho a odmítá. Pravý Bůh volá k nepodmíněné lásce, ke zdarma danému odpuštění, k milosrdenství, k absolutnímu respektování každého života, k bratrství svých dětí, věřících i nevěřících.“

Egypt, který za Josefových časů pomohl jiným národům z hladomoru (srov. Gn 47,57) - řekl papež na jiném místě - je také dnes povolán zachraňovat tento drahý region z nedostatku lásky a bratrství; je povolán odsoudit a potírat každé násilí a každý terorismus; je povolán darovat zrno pokoje všem srdcím, která hladovějí po mírumilovném soužití, důstojné práci a lidské výchově.

„Na letošní rok připadá 70. výročí navázání diplomatických vztahů mezi Svatým stolcem a Egyptskou arabskou republikou, jednou z prvních arabských zemí, s níž byly navázány diplomatické vztahy. Vždycky se vyznačovaly přátelstvím, úctou a vzájemnou spoluprací. Věřím, že tato moje návštěva je bude moci upevnit a posílit.“

Svoji promluvu zakončil papež citací z proroka Izaiáše (19,25): „Požehnan buď lid můj egyptský,“ a pozdravem v arabštině: *Šukran wa tahiah misr! – Díky a ať žije Egypt!*

ad 3. Posledním bodem dnešního programu papežské návštěvy Egypta bylo podvečerní setkání s koptským pravoslavným patriarchou Teodorem II. (Tawadrosem) v jeho sídle a ekumenická modlitba v nedalekém kostele sv. Petra – *Al-Boutrosiyya*. Proběhlo v srdečné atmosféře a bylo příležitostí k rekapitulaci a utužení vzájemných ekumenických vztahů mezi biskupskými stolci svatých Petra a Marka, jehož nástupcem je koptský patriarcha, který tradičně nosí titul „papež“ stejně jako římský biskup.

Setkání s koptským pravoslavným patriarchou považují někteří znalci místních poměrů za nejvýznamnější bod papežské cesty. Mezi katolickou a koptskou pravoslavnou církví probíhají totiž vážné rozhovory o primátu římského biskupa a dochází ke skutečnému sblížení.

Výrazy blízkosti a sympatií se hojně ozývaly v úvodním projevu, s nímž se k papeži Františkovi obrátil patriarcha Theodor II. ve své rezidenci přiléhající ke katedrále sv. Marka uprostřed křesťanské čtvrti v káhirském starém městě. 118. koptský papež přivítal Petrova nástupce jménem své církve, kterou přiblížil jako kolébku mnišství, matku mučedníků a inspirátorku alexandrijské školy, jež byla majákem v dějinách teologie.

„Jste jedním ze symbolů míru ve světě sužovaném konflikty a válkami,“ řekl **Theodor II.**, který stojí v čele nejpočetnější křesťanské komunity v Egyptě od listopadu 2012. Připomněl také setkání, k němuž došlo ve Vatikánu nedlouho po jeho i Františkově nástupu do úřadu, 10. května 2013: „nalezi jsme u vás upřímnou, citlivou a požehnanou snahu o upevnění vztahů mezi oběma nejstaršími apoštolskými stolci, stolcem sv. Petra a sv. Marka a to si zaslouží veškeré uznání a úctu.“

Koptský papež potvrdil, že jednotu křesťanů je „nejjasnějším a nejzákladnějším svědectvím o Kristu, které můžeme nabídnout světu, a dodal:

„Vaše Svatosti, očekáváme tedy den, v němž budeme společně lámat chléb na posvátném oltáři a kdy se zvony všech kostelů společně rozezní k oslavě narození Spasitele či jeho Vzkříšení.“

Theodor II. poděkoval rovněž katolické církvi za její významný přínos pro obnovu školství v Egyptě, zejména prostřednictvím kongregace školských bratří, jezuitů a sester Nejsvětějšího srdce, a na poli vědeckého bádání také díky dominikánům. Jménem koptské diaspory vyjádřil vděčnost za vstřícnost, s níž katoličtí biskupové propůjčují chrámy pro slavení jejich bohoslužeb, a vysoce ocenil roli papeže Františka na světové scéně. Na závěr nemohl opominout „dramatické a bolestné“ události posledních měsíců, v nichž terorismus zabíjel nevinné životy. S přesvědčením mluvil o Boží ochraně, jednotě Egyptanů a o udatných srdcích, jež kriminální záměry nemohou zlomit ani porazit.

„Kéž nám samotný Pán umožní vykročit dnes spolu jako poutníci společenství a hlasatelé pokoje. [...] Slovo Boží a naše počátky nám odkazují poselství bratrské lásky a společného poslání. Jsou to evangelní zrnka, která můžeme nadále s radostí zavlažovat a s pomocí Boží nechávat společně růst“

- řekl **papež František** ve své odpovědi na promluvu Theodora II.

Jak zdůraznil, tato návštěva je plodem mnohaletých dobrých vztahů mezi stolcem sv. Petra a sv. Marka, zakladatele koptské církve. Milníkem na této cestě bylo podepsání společné deklarace v roce 1973 (mezi Pavlem VI. a Šenudou III.), v níž – jak dodal František „jsme společně vyznali, že patříme Ježíšovi, který je pro nás vším.“ Svatý otec připomněl také slova Jana Pavla II. z jeho návštěvy Egypta v roce 2000, že na cestě k budování plné a viditelné jednoty „nelze ztrácet čas“. Na pouti k tomuto „vytouženému dni“ nejsme sami, pokračoval papež František:

„Provází nás obrovský šik svatých a mučedníků, kteří jsou již plně sjednoceni, a vybízí nás, abychom tady na zemi byli živoucí ikonou „Jeruzaléma, pocházejícího shora“ (Gal 4,26). Mezi nimi se dnes z našeho setkání zajisté obzvláště radují svatí Petr a Marek. Pojí je silný svazek. Stačí pomyslet na svatého Marka, který učinil jádrem svého evangelia Petrovo vyznání víry: „Ty jsi Mesiáš“. Byla to odpověď na stále aktuální Ježíšovu otázku: „A za koho mě pokládáte vy?“ (Mk 8,29). Také dnes mnozí lidé na tuto otázku neumějí dát odpověď. Nedostává se dokonce ani těch, kteří by ji položili, ani těch, kdo by nabídli v odpověď radost, že Ježíše znají, onu radost, kterou nám dává milost společně Jej vyznat.“

Dnešní svět potřebuje společné svědectví víry, zdůraznil Svatý otec, a poukázal na to, že Ježíšova přítomnost se předává životem a mluví jazykem konkrétní nezištné lásky:

„Pravoslavní koptové a katolíci mohou mluvit stále více touto společnou řečí lásky. Bylo by dobré, kdybychom se dříve, než podnikneme nějakou dobrou iniciativu, ptali, zda je možné ji uskutečnit spolu s našimi bratry a sestrami, s nimiž sdílíme víru v Ježíše. Jestliže budeme takto pěstovat společenství v každodenní konkrétnosti žitého svědectví, Duch nezapomene otvírat prozřetelnostní a netušené cesty jednoty.“

František poděkoval koptskému patriarchovi za vytvoření *Národní rady křesťanských církví*, díky níž mohou věřící v Krista více spolupracovat ku prospěchu celé egyptské společnosti. Obrátil pak pozornost k „ekumenismu krve“, který - jak řekl - „tajemně a aktuálně podporuje zrání naší ekumenické cesty“:

„Kolik jen mučedníků na této půdě od prvních století křesťanství prožilo svoji víru heroicky až do dna a raději prolili krev, než aby zapřeli Pána a podlehlí lichotkám zla či pokušení odpovědět zlem na zlo. Dobře to dosvědčuje úctyhodné Martyrologium koptské církve. Je to bohužel nedávno, kdy byla prolita nevinná krev bezbranných věřících.. Nejdražší bratře, jako je nebeský Jeruzalém jeden, je jediné naše martyrologium, a vaše utrpení je také naším utrpením, jejich nevinná krev nás sjednocuje. Posílení vaším svědectvím se vynasnažme čelit násilí kázáním a šířením dobra, dejme růst svornosti, uchovávejme jednotu a prosme, aby tolikeré oběti otevřely cestu k budoucímu plnému společenství mezi námi a pokoji pro všechny.“

Papež František zdůraznil, že podivuhodné dějiny svatosti v egyptské zemi nevynikají pouze obětí mučedníků, a připomněl, že se právě tady nedlouho po vlnách pronásledování zrodilo mnišství, nový způsob života, který zázračně umožnil, aby na poušti rozkvetla svatost.

Římský biskup a koptský papež potom podepsali společnou deklaraci, ve které zrekapitulovali dosavadní ekumenické vztahy a zavázali se k jejich dalšímu rozvíjení.

Po vzájemné výměně darů se papež František s koptským papežem Theodorem II. odebrali v procesí do blízkého kostela sv. Petra, který se 11. prosince minulého roku stal cílem sebevražedného útoku, při němž zahynulo 29 lidí a mnoho dalších bylo zraněno. Spolu s představiteli dalších křesťanských vyznání vyslechl papež hymnus ke cti všech mučedníků, počínaje sv. Petrem, Pavlem a Markem až po dnešní dny. Po pozdravení pokoje se společně pomodlili Otče náš. Poté papež s patriarchou položili bílé růže ke „stěně mučedníků“, při níž jsou pochováni oběti útoku, a zapálili votivní svíce.

Ekumenické bohoslužby se tady vedle koptského papeže Theodora II. a římského biskupa Františka účastnili také konstantinopolský patriarcha Bartoloměj I. Přítomni byli rovněž další katoličtí patriarchové východních katolických obřadů: koptský katolický patriarcha Sidrak, damašský melchitský patriarcha Řehoř III. Laham a bagdáský chaldejský patriarcha Luis Rafael III. Sako.

Před apoštolskou nunciaturou, kde papež nocoval, se shromáždila skupina dětí z komboniánské školy v Káhiře, aby jej pozdravili. Po večeri pak Svatý otec požehnal z balkónu skupině asi třiset mladých lidí, kteří jsou na pouti ze severu na jih země. Přerušován skandováním a potlesky jim řekl:

„Dobrý večer! Jsem rád, že se s vámi mohu setkat! Víím, že jste přišli na pouť! Zítřka budeme všichni společně na mši na stadionu, budeme se modlit a slavit společně! Než odejdu, chci se s vámi pomodlit...“ řekl František a pomodlil se s mladými Otče náš v arabštině. Na závěr vyzval mladé, aby si vybavili ty, kdo je mají rádi, i ty, kdo je rádi nemají – protože jeho požehnání má patřit také jim.

Cesty

29.4.2017

Papež František v Egyptě - 2. den

Káhira. 1. „Pro věřícího je jediným přípustným extremismem láska“ – kázal papež František při dnešní eucharistii za účasti 20 tisíc lidí na káhirském fotbalovém stadionu.

2. „Kdo utíká před křížem, utíká před vzkříšením“ – konstatoval Svatý otec na setkání s kněžími, zasvěcenými osobami a seminaristy v koptském katolickém semináři na závěr svojí dvoudenní návštěvy Egypta.

ad 1. Sobotní den věnoval papež František koptským katolíkům. Těch žije v Egyptě přibližně 200 tisíc. Kromě koptského je v Egyptě přítomno dalších šest ritů, jejichž komunity jsou mnohem méně početné. Je to ritus latinský, melchitský, maronitský, arménský, syrsko-katolický a chaldejský. Na fotbalovém stadionu vojenského letectva slavil Petrův nástupce eucharistii za účasti 20 tisíc lidí ze zmíněných komunit, ale nechyběli pravoslavní či evangeličtí koptové, ba ani muslimové. Bohoslužebným jazykem byla latina a arabština.

Ve své homilii, pronášené italsky a po částech střídavě tlumočené do arabštiny, **papež František** komentoval evangelium z této neděle o učednících, kteří po velikonočních událostech opouštějí Jeruzalém a odcházejí do Emauz (Lk 24,13-35).

„Dva učedníci se vracejí ke svému všednímu životu, plni zklamání a beznaděje. Mistr je mrtev, je tedy zbytečné doufat. Jsou dezorientovaní, zklamaní a zoufalí. Vracejí se zpět, pryč od bolestné zkušenosti Ukřižování. Zdá se, že krize Kříže, ba „pohoršení“ a „pošetilost“ Kříže (srov. 1 Kor 1,18; 2,2), pohřbila každou jejich naději. Ten, na kterém postavili svoji existenci, je mrtev, poražen a vzal s sebou do hrobu všechna jejich očekávání.“

Nemohli uvěřit, že by jejich Mistr mohl skončit přibitý na kříži hanby, pokračoval papež. Kristova smrt byla smrtí jejich představ o Bohu. Oni byli vlastně mrtví v hrobě svého omezeného chápání!

„Kolikrát jen člověk paralizuje sám sebe, když odmítá překonat vlastní ideu o Bohu, bůžku stvořeného k obrazu a podobě člověka! Kolikrát jen zoufáme, když odmítáme uvěřit, že Boží všemohoucnost není všemohoucnost síly a autority, nýbrž všemohoucnost lásky, odpuštění a života!“

V temnotě té nejtmaší noci – řekl dále papež - v té nejvíce zdrcující beznaději se k nim přiblíží Ježíš a jde jejich cestou, aby mohli odhalit, že On je „cesta, pravda a život“ (Jan 14,6). Ježíš proměňuje jejich beznaděj v život, protože zánikem lidské naděje vysvitne ta božská.

„Oba učedníci se totiž po setkání se Vzkříšeným vracejí do Jeruzaléma, naplnění radostí, důvěrou a nadšením, připraveni svědčit. Vzkříšený je vzkřísil z hrobu jejich nevíry a žalu. Setkáním s Ukřižovaným Vzkříšeným našli vysvětlení a naplnění celého Písma, Zákona a Proroků; našli smysl zdánlivé prohry Kříže. Kdo neprojde zkušeností Kříže až k Pravdě Vzkříšení, sám se odsuzuje k beznaději. Nemůžeme se totiž setkat s Bohem, aniž bychom nejprve ukřižovali svoje omezené ideje o bohu, který je obrazem našeho chápání všemohoucnosti a moci.“

Setkání se zmrtvýchvstalým Ježíšem - řekl papež dále - proměnilo život oněch učedníků, protože setkání se Vzkříšeným proměňuje každý život a dává plodnost jakékoli sterilitě. Vzkříšení totiž není víra zrozená v církvi, ale církev se zrodila z víry ve Vzkříšení. Svatý Pavel říká: „Jestliže Kristus nevstal, marné je naše kázání, marná je naše víra“ (1 Kor 15,14).

„Zkušenost emauzských učedníků nás učí, že je k ničemu hojná účast na bohoslužbách, pokud jsou naše srdce zbavena Boží bázně a Jeho přítomnosti; k ničemu je modlitba obrácená k Bohu, pokud se nemění v lásku obrácenou k bratrovi; k ničemu je hojná zbožnost, není-li živena hojnou vírou a činorodou láskou; k ničemu je péče o vzhled, protože Bůh hledí do duše a srdce (srov. 1 Sam 16,7) a oškliví si pokrytectví (srov. Lk 11,37-54; Sk 5,3-4). Před Bohem je lépe nevěřit než být nepravým věřícím, pokrytcem!“

Pravá víra – pokračoval papež - je taková, která nás činí více lidumilnými, milosrdnými, poctivými a lidskými; taková, která oživuje srdce a nabádá jej, aby milovalo všechny nezištně, bez distinkcí a preferencí; taková, která nás vede, abychom v druhém neviděli nepřítele, kterého je třeba porazit, nýbrž bratra, kterého je třeba milovat, sloužit mu a pomáhat. taková, která nás vede, abychom šířili, bránili a žili kulturu setkání, dialogu, úcty a bratrství; dává nám odvahu odpouštět tomu, kdo nás uráží, podávat ruku tomu, kdo padl. Pravá víra je taková, která nás podněcuje bránit práva druhých se stejnou silou a nadšením, s jakými bráníme ta svoje. Čím více se roste ve víře a poznání, tím více se totiž roste v pokoře a vědomí, že jsme maličci.

*„Drazí bratři a sestry,
Bohu se líbí pouze víra vyznávaná životem, protože pro věřícího je jediným přípustným extremismem láska! Jakýkoli jiný extremismus není od Boha a nelíbí se Bohu!
Nyní se jako emauzští učedníci vrátíte do svého Jeruzaléma, to znamená do svého každodenního života, ke svým rodinám, ke svojí práci a ke svojí drahé vlasti, naplnění radostí, odvahou a vírou. Nemějte strach otevřít svoje srdce světlu Vzkříšeného a dovolte Mu, aby proměnil vaši nejistotu v pozitivní sílu pro vás i pro druhé. Nemějte strach mít rádi všechny, přátele i nepřátele, protože žitá láska je silou a pokladem věřícího!
Panna Maria a Svatá Rodina, která žila v této požehnané zemi, ať osvěcuje naše srdce a žehná vám a drahému Egyptu, který na úsvitu křesťanství přijal evangelizaci svatého Marka a vydal v průběhu dějin četné mučedníky a velký šik svatých a světic!“*

Uzavíral papež František svoji homilii, kterou zakončil arabským velikonočním pozdravem.

Na závěr bohoslužby oslovil papeže jménech přítomných alexandrijský patriarcha koptských katolíků **Ibrahim Isaac Sidrak**, který poděkoval Svatému otci za návštěvu, která, ač nedlouhá, naplnila srdce věřících velkou radostí.

„Slavením eucharistie spolu s Vaší Svatostí jsme zakusili nesmírnou duchovní útěchu, která bude naší církvi oporou na její duchovní, apoštolské a sociální pouti.“

Z fotbalového stadionu se papež odebral na nunciaturu, kde se konal společný oběd se všemi (šestnácti) egyptskými biskupy.

ad 2. Závěrečným bodem programu papežské návštěvy bylo setkání s kněžími, zasvěcenými osobami a seminaristy v koptském katolickém semináři sv. Lva Velikého. Na seminárním sportovním hřišti jich očekávalo Svatého otce téměř půl druhého tisíce, tedy téměř všichni, kteří v Egyptě působí. **Papež František** poněkud překvapivě pronesl připravenou promluvu, ve které jim nejprve poděkoval za vydávané svědectví a za všechno dobro, které prokazují „uprostřed mnoha problémů a nemnoha útěch“.

„Toužím vás povzbudit! Nemějte strach před tíhou každodennosti, tíhou svízelných okolností, kterými někteří musí procházet. Ctěme Svatý Kříž, nástroj a znamení naší spásy. Kdo utíká před křížem, utíká před vzkříšením! »Neboj se malé stádce! Váš Otec rozhodl, že vám dá království«(Lk 12,32). Jde o to věřit, dosvědčovat pravdu, rozsévat a kultivovat bez čekání na sklizeň. Ve skutečnosti sklízíme plody mnoha ostatních zasvěcených osob i laiků, kteří velkodušně pracovali na Pánově vinici: vaše dějiny jsou jich plné!“

Mezi četnými důvody malomyslnosti a mnohými proroky zkázy a zavržení, uprostřed tolika negativních a zoufalých hlasů buďte v této společnosti pozitivní silou, světlem a solí, buďte lokomotivou táhnoucí tento vlak vpřed, přímo k cíli; buďte rozsévači naděje, stavitelé mostů a činitelé dialogu a svornosti.

Petrův nástupce pak nabídl kněžím a zasvěceným osobám popis některých pokušení, která je třeba znát, aby bylo možné jim nepodlehnout, a spatra dodal: „Vy je však znáte, protože tato pokušení byla dobře popsána prvními mnichy právě v Egyptě.“ Vyjmenoval těchto pokušení celkem sedm a každému se pak podrobněji věnoval. Jako třetí uvedl *pokušení klepů a závisti* a popsal jej následovně:

„Nebezpečí je vážné, když se zasvěcená osoba namísto toho, aby pomáhala maličkým růst a radovat se z úspěchů bratří a sester, nechá ovládnout závistí a zraňuje druhé klevetěním. Když namísto snahy o růst, začíná ničit ty, kteří rostou; když místo následování dobrých příkladů, posuzuje a umenšuje jejich hodnotu. Závist je rakovina, která v krátkém čase zničí celé tělo: „Je-li království v sobě rozdvojeno, takové království nemůže obstát. Je-li dům v sobě rozdvojen, takový dům nebude moci obstát“ (Mk 3,24-25). Nezapomeňme, že „děblovou závistí přišla smrt na svět“ (Mdr 2,24). Klepy jsou jejím prostředkem a zbraní.“

V těchto pokušeních – řekl papež, když probral všechna – není snadné obstát. Je to však možné, pokud jsme naroubováni na Ježíše. »Zůstaňte ve mně, a já zůstanu ve vás. Jako ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe, nezůstane-li na kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně« (Jan 15,4). Čím více jsme zakořeněni v Kristu, tím jsme živější a plodnější! Pouze takto si zasvěcená osoba může uchovat úžas, nadšení prvotního setkání, přitažlivost a vděčnost ve svém životě s Bohem a ve svém poslání. Na kvalitě našeho duchovního života závisí kvalita našeho zasvěcení.

„Egypt přispěl k obohacení církve nedocenitelným pokladem mnišského života. Vybízím vás proto, abyste čerpali z příkladu svatého Pavla - poustevníka, svatého Antonína, svatých pouštních otců a četných mnichů, kteří svým životem a příkladem otevřeli nebeské brány mnoha bratřím a sestrám. Tak můžete být také světlem a solí, tedy důvodem spásy své a všech ostatních, věřících i nevěřících, zejména těch posledních, potřebných, opuštěných a odepsaných.“

Řekl v závěru Petrův nástupce kněžím, zasvěceným osobám a seminaristům, přislíbil, že je bude nosit ve svém srdci a poprosil rovněž o modlitbu za sebe.

Ze semináře se papež odebral rovnou na mezinárodní káhirské letiště, kam se s ním přišel rozloučit egyptský prezident Sisi. Na zpáteční cestu do Říma se vydal v 17:00.